

Zbigniew Gruszka

Katedra Informatologii i Bibliologii

Uniwersytet Łódzki

e-mail: zgruszka@uni.lodz.pl

Sprawozdanie z pięciu edycji Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej (2013–2018)

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.26.13>

Pomysł Olimpiady, który pojawił się w gronie pracowników Katedry Informatologii i Bibliologii UŁ w 2012 r. był próbą popularyzacji dyscypliny, nawiązania szerszych kontaktów ze środowiskiem bibliotekarskim i szkolnym. Po dopełnieniu niezbędnych formalności, polegających na formalnym powołaniu przez Uniwersytet Łódzki Komitetu Głównego Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej¹ – zespół mógł rozpocząć pracę.

Planując kolejne etapy Olimpiady organizatorzy podkreślali, że inicjatywa ta winna być formą upamiętnienia życia oraz dorobku naukowego twórcy autonomicznych uniwersyteckich studiów bibliotekoznawczych, współtwórcy Uniwersytetu Łódzkiego, prof. Jana Muszkowskiego (1882–1953). Warto przypomnieć, że 60. rocznicę jego śmierci – przygotowując konferencję naukową oraz wmurowując tablicę pamiątkową w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego – środowisko zawodowe i naukowe uczciło w 2013 r.

Pięć lat organizacji kolejnych etapów Olimpiady, rozmów, doświadczeń współpracy z różnymi podmiotami skłania do refleksji oraz do wyciągnięcia

---

¹ Obecny skład Komitetu Głównego reguluje *Zarządzenie nr 21 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 30.10.2017 r.*

wniosków, wartych wykorzystania w czasie przygotowywania kolejnych edycji, być może użytecznych również dla organizatorów podobnych wydarzeń.

Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna została zorganizowana jako wydarzenie zbliżone w formie do innych tego rodzaju inicjatyw – tj. olimpiad przedmiotowych i interdyscyplinarnych. Przebieg rywalizacji uczniów został podzielony na trzy etapy – szkolny, okręgowy i centralny, przy czym realizacja i ocena etapu szkolnego pozostała w rękach nauczycieli oraz nauczycieli-bibliotekarzy, którzy decydowali o kwalifikacji prac do etapu okręgowego. Organizatorzy Olimpiady przewidywali również współuczestnictwo bibliotekarzy lokalnych bibliotek publicznych w przygotowaniu uczniów oraz w przebiegu etapu szkolnego, lecz możliwość ta nie była wykorzystywana. Zaangażowano jednak w pracę komisji szkolnych nauczycieli, uczących różnych przedmiotów i pełniących różne funkcje w szkole, co przysłużyło się popularyzacji inicjatywy Olimpiady. Skupiło bowiem osoby reprezentujące rozmaite dyscypliny, pozwoliło spojrzeć na przedsięwzięcie z różnych stron i szerzej ocenić wiedzę uczniów.

Na etapie okręgowym, dzięki nawiązanej współpracy z Towarzystwem Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, organizatorzy mogli prowadzić symultanicznie aż 7 spotkań egzaminacyjnych. Otwartość i życzliwość osób wspierających Komitet Główny znacząco ułatwiała przygotowywania Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej. Osobom tym: Elwirze Worzale (Gdańsk), Jadwidze Kowalczyk (Wrocław), Danucie Brzezińskiej (Bydgoszcz), Bożenie Powale-Niedźwieckiej (Lublin) i Oldze Topolewskiej (Białystok) należą się w tym miejscu najlepsze podziękowania.

Pisząc o etapie okręgowym i wymieniając nazwę Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich nie sposób pominąć drugiej instytucji, która okazała się dla reprezentantów Olimpiady niezwykle ważnym partnerem – II Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. Od reprezentujących placówkę osób (dyrektora Marka Stępskiego, Ewy Wach-Czubińskiej, Marty Kobylińskiej-Kędzior, Anny Czepiec-Mączki, Elżbiety Kramarz) organizatorzy otrzymali nieocenione wsparcie, a ich otwartość na naszą inicjatywę i słuzenie radą przekonało nas, że Olimpiada ma sens i warto ją rozwijać pomimo braku przychylności ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej, regularnie odmawiającego objęcia imprezy swym patronatem. Odmowy MEN są o tyle zadziwiające, że poparciem obdarzyły nasze przedsięwzięcie takie instytucje, jak: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Program „Młodzi w Łodzi”, Urząd Miasta Łodzi oraz Marszałek Województwa Łódzkiego.

Kulminacyjnym momentem Olimpiady był każdorazowo etap centralny, do którego kwalifikowało się 20 najlepszych uczniów. Co roku w kwietniu

Sprawozdanie z pięciu edycji...

(początkowo w maju) zapraszaliśmy uczniów wraz z opiekunami na część teoretyczną i praktyczną. Dzięki współpracy ze sponsorami i partnerami mogliśmy laureatom zapewnić nagrody w postaci czytników e-booków. Laureaci i finaliści otrzymywali ponadto wstęp z pominięciem postępowania rekrutacyjnego na studia prowadzone w Katedrze Informatologii i Bibliologii: Informację naukową i bibliotekoznawstwo, a obecnie na Informację w środowisku cyfrowym.

Przygotowanie koncepcji Olimpiady wymagało od organizatorów sformułowania jej celów. Były one w różny sposób i na różnych zasadach realizowane na poszczególnych etapach przedsięwzięcia. Za szczególnie ważne zostało uznane rozbudzanie wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych zainteresowań związanych z książką, informacją, kulturą czytelnictwa i biblioteką – zagadnień podstawowych, choć nie zawsze obecnych w satysfakcjonującym stopniu w życiu młodego pokolenia. Aby poprawić ten stan rzeczy, niezbędna okazała się pomoc nauczycieli. Dlatego też za kolejny cel Olimpiady przyjęliśmy inspirowanie twórczych postaw i eksponowanie znaczenia pracy intelektualnej w życiu zawodowym i społecznym – zarówno nauczycieli, jak i uczniów.

Obserwowane zmiany na rynku książki, informacji, obecność nowych form komunikacji (i związane z tym zagrożenia) skłoniły organizatorów do wprowadzenia do założeń Olimpiady elementów kształcenia i wychowywania młodzieży do życia w społeczeństwie informacyjnym. Jak wiadomo, zarówno dostęp do nieograniczonych zasobów informacji i wiedzy, jak i nadmiar tychże zasobów może stanowić również problem i barierę.

Książka i biblioteka, jej przestrzeń i wytwory stanowią szczególny rodzaj dóbr kultury narodowej, budujących dorobek narodowy. Świadomość tego faktu nierozzerwalnie związana z bibliologią i informatologią również weszła w skład celów Olimpiady.

Największy akcent w przedsięwzięciu został jednak położony na uczniach: ich postawy i pasje. Organizatorzy postanowili umożliwić uczniom prezentację na szerszym forum swoich pomysłów, wiedzy i umiejętności w zakresie tematycznym Olimpiady, a nauczycielom – efektów ich pracy w tym zakresie. Zarówno dla organizatorów, jak i dla nauczycieli była to promocja zawodu bibliotekarza – profesji, bez której szkoła i rozwinięte społeczeństwo oparte na wiedzy istnieć nie może oraz znacząco kształtującej już na etapie szkolnym przyszłe postawy zawodowe i obywatelskie uczniów.

Przez pięć lat uczniowie mierzyli się z różnymi zadaniami i problemami, czasem bezpośrednio dotyczącymi świata bibliotek i książki, innym razem nawiązującymi do koncepcji społeczeństwa informacyjnego.

Zbigniew Gruszka

W pierwszej edycji na etapie szkolnym uczestnicy wybierali jeden z trzech następujących tematów:

1. Gdyby nie było Internetu, to...
2. Bibliotekarze z literatury i/lub filmów – fascynujący czy nudni?
3. Książka średniowieczna jako dzieło sztuki

W drugiej mierzyli się z jednym z poniższych zagadnień:

1. Biblioteka jako miejsce spotkań.
2. Po siódme „nie kradnij” w kontekście przywłaszczania cudzej własności intelektualnej z Internetu.
3. Funkcje bibliotekarzy na przestrzeni wieków.

Trzecia edycja dawała na poziomie etapu szkolnego możliwość wyboru jednego z następujących tematów:

1. Świat bez bibliotek – dobry czy zły?
2. Rola Internetu w życiu młodego człowieka
3. Książka i biblioteka w średniowieczu

W edycji czwartej pytania brzmiały następująco:

1. Między tradycją a nowoczesnością: czytanie książek w tradycyjnej postaci czy za pośrednictwem czytnika e-booków?
2. Książki na własność czy z biblioteki? O preferencjach nastolatków
3. Gdyby nie było książek to... Moje wyobrażenia o świecie bez literatury

Natomiast w edycji piątej na liście pytań znalazły się:

1. Społeczeństwo idealne? Rozważania „za” i „przeciw” inspirowane książką Aldousa Huxleya „Nowy wspaniały świat”
2. Wizje bibliotek w literaturze pięknej – moje odkrycia
3. Informatologia jako dyscyplina naukowa czasów współczesnych

W każdej z edycji organizatorzy starali się na etapie szkolnym zaoferować temat, który przyciągnie i zainteresuje uczniów; nie zawsze były to tematy łatwe. Zależało nam w szczególności na pobudzeniu refleksji i poznaniu opinii młodego pokolenia na temat zagadnień stanowiących przedmiot badań bibliologii i informatologii.

Podobny cel przyświecał etapowi okręgowemu, na który składał się test i praca pisemna (rozprawka). Uczniowie zapoznawali się z brzmieniem tematu rozprawki dopiero w dniu egzaminu. Dla wielu była to pierwsza przedmatURALNA próba zmierzenia się ze sprawdzianem, podlegającym ocenie przez komisję zewnętrzną. Od jakości pracy zależał sukces ich udziału w przedsięwzięciu i kwalifikacja do finału. Proponowane tematy skłaniały do refleksji, wymagały powoływania się na wybrane teksty kultury, podjęcia prób analizy i syntezy różnych zagadnień. Ogromną wartością pozyskaną przez organizato-

rów była możliwość lektury rozważań uczniów dotyczących ważnych i wszystkich nas dotykających zagadnień (po)nowoczesności. Jednocześnie – obok realizacji etapu – spotkania z opiekunami uczniów stanowiły pretekst do prowadzenia ważnych rozmów na temat szkolnictwa, postrzegania bibliotek, współpracy, nauczania akademickiego itd.

Etap centralny częściowo różnił się od wcześniejszych, był bowiem podzielony na część teoretyczną, wymagającą od uczestników odpowiedzi na jedno z trzech wybranych pytań, oraz na część praktyczną, której realizację przewidziano z wykorzystaniem komputerów (zob. *Pytania części teoretycznej...*, 2016). Zaplanowane w części praktycznej pytania (dotyczące między innymi wyszukiwania informacji w źródłach specjalistycznych) były weryfikowane pod względem poprawności według uprzednio przygotowanego klucza. Ponadto ślady cyfrowe pozostawione przez uczestników umożliwiły dr. Grzegorzowi Czapnikowi na częściowe odtworzenie mechanizmów wyszukiwania treści, a ich interpretacja weszła w skład opracowania naukowego na ten temat (2015)².

Członkowie Komitetu Głównego, uczestnicy oraz media lokalne regularnie publikowali sprawozdania i zaproszenia do udziału w kolejnych edycjach Olimpiady, korzystając z gościnnych łamów m.in. „Biblioteki w Szkole” i „Poradnika Bibliotekarza”³. Znaczna część bieżących informacji na temat przedsięwzięcia była zamieszczana na stronie www.olimpiadabii.uni.lodz.pl. Do dyspozycji uczniów i nauczycieli pozostawał również adres e-mail: olimpiadabii@uni.lodz.pl, służący bieżącej komunikacji i udzielaniu odpowiedzi na pojawiające się pytania.

Przez pięć edycji w Olimpiadzie Bibliologicznej i Informatologicznej wzięły udział 542 osoby. Powoływano 7 komisji okręgowych, wręczono 14 czytelników e-booków, a członkowie Komitetu Głównego przejechali ok. 4 tys. km. Za sukces należy uznać niezwykle cenne kontakty zawodowe i znajomości, jakie udało się członkom Komitetu Głównego, i nauczycielom nawiązać w czasie wspomnianych 5 edycji. Znaczący jest też fakt, że nauką o książce i informacji zainteresowało się przez 5 lat ponad 500 osób (nie licząc nauczycieli przedmiotowych). Być może, studiują one obecnie na różnych kierunkach humanistycznych, społecznych czy ścisłych, jednak należy docenić fakt, że na pewnym etapie życia postanowiły rozważyć ważne problemy z obszaru bibliologii i informatologii. Jest bowiem szansa, że będą przez to bardziej świadomymi uczestnikami społeczeństwa informacyjnego.

---

² Na temat Olimpiady artykuł naukowy opublikowała również Mariola Antczak (2015a).

³ Zob. np. Antczak, 2017; Olimpiada Bibliologiczna..., 2017; Antczak, 2016; Antczak, 2015b; Antczak, 2015c; Kałach, 2015; Kobylińska-Kędzior, 2015; Antczak, 2014a; Antczak, 2014b; Gruszka, 2014a; Gruszka, 2014b; Antczak, 2014c; Antczak, 2013; Gruszka, 2014c.

Bibliografia

- Antczak, Mariola (2013). Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna. *Biblioteka w Szkole*, 12, 3–4.
- Antczak, Mariola (2014a). II edycja Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej. *Przegląd Edukacyjny: pismo nauczycieli*, 3/4 (94–95), 24.
- Antczak, Mariola (2014b). Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna: II edycja. *Biblioteka w Szkole*, 9, 5–6.
- Antczak, Mariola (2014c). Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna: I edycja (Łódź, 26 maja 2014 r.). *Przegląd Biblioteczny*, 2, 313–314.
- Antczak, Mariola (2015a). Kompetencje informacyjne uczestników finału Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia*, 13, 181–306.
- Antczak, Mariola (2015b). Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna: III edycja. *Biblioteka w Szkole*, 9, 34–35.
- Antczak, Mariola (2015c). Rozpoczyna się III edycja Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej 2015/2016. *Przegląd Edukacyjny*, 2, 16–18.
- Antczak, Mariola (2016). Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna 2016/2017. *Biblioteka w Szkole*, 9, 40.
- Antczak, Mariola (2017). Zapraszamy na Olimpiadę. *Biblioteka w Szkole*, 9, 3.
- Czapnik, Grzegorz (2015). Strategie wyszukiwawcze użytkowników poinformowanych. Analiza historii stron WWW przeglądanych przez finalistów II Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej, W: Odlanicka-Poczobutt, M. (red.), *Systemy biblioteczne nowej generacji. Platformy usług, Głowice, 15–16 października 2015 r.* (s. 133–147). Głowice, TYPO Usługi Wydawnicze, Jadwiga Popowska. Pobrane 20 lipca 2016, z: <http://delibra.bg.polsl.pl/dlibra/doccontent?id=35899>
- Gruszka, Zbigniew (2014a). Książka i media we współczesnym świecie. *Kronika. Pismo Uniwersytetu Łódzkiego*, 2. Pobrane 10 kwietnia 2017, z: <http://kronika.uni.lodz.pl/numery/dabwolnosc/artykuly/228/ksiazka-i-informacja-we-wspolczesnym-swiecie>
- Gruszka, Zbigniew (2014b). I edycja Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej. *Poradnik Bibliotekarza*, 7–8, 52–53.
- Gruszka, Zbigniew (2014c). Pierwsza Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna. Pobrane 26 września 2014, z: <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=9908>
- Kalach, Maciej (2015). Uniwersytet Łódzki: Finał olimpiady bibliologicznej. Pobrane 21 kwietnia 2015, z: <http://www.dzienniklodzki.pl/artukul/3828213,uniwersytet-lodzki-final-olimpiady-bibliologicznej-zdjecia,id,t.html>
- Kobylińska-Kędzior, Marta (2015). Organizowaliśmy etap okręgowy Olimpiady. Pobrane 19 stycznia 2015 z: <http://www.sobieski.krakow.pl/2015/01/organizowalismy-etap-okregowy-ogolnopolskiej-olimpiady/> [data dostępu: 19.01.2015]
- Olimpiada Bibliologiczna i Informatologiczna (2017). Pobrane 26 kwietnia 2017 z: <http://www.zs2tychy.szkolnastrona.pl/art,182,olimpiada-bibliologiczna-i-informatologiczna>
- Pytania części teoretycznej i praktycznej finału (2016). Pobrane 14 maja 2018, z: <http://olimpiadabii.uni.lodz.pl/index.php/archiwum/72-pytania-czci-teoretycznej-i-praktycznej-finau>